

Diskusiju cikls "Diagnoze vēzis"
1. diskusija "Kā Latvijā samazināt mirstību ar vēzi?"
Stradiņa slimnīcas 8. korpuss 3stāvs (Pilsonu iela 13)
27. marts 11.00

Cienījamās dāmas, godātie kungi!

Paldies "Latvijas Onkologu un ķīmijterapeitu asociācijai" par iniciatīvu uzsākt diskusiju par ļoti nopietniem jautājumiem, kas tiešā veidā skar onkoloģisko slimību pacientus un ārstus, proti, kas kavē vēža ārstniecību Latvijā, un ko darīt, lai mazinātu mirstību ar diagnozi - vēzis. Ņemot vērā, ka šīs diskusijas mērķis ir sniegt kopējo novērtējumu onkoloģisko slimību ārstēšanā, Veselības ministrijas skatījumā, lai mazinātu onkoloģiskās saslimšanas, izšķiroša loma ir veselības veicināšanai, profilaksei un agrīnai diagnostikai.

Pēc Pasaules Veselības organizācijas aplēsēm vairāk nekā trešdaļu ļaundabīgo audzēju ir iespējams novērst, ievērojot veselīga dzīvesveida principus - lietojot veselīgu uzturu, samazinot alkohola lietošanu un smēķēšanu, un veicot regulāras fiziskās aktivitātes. Lai novērstu vai laicīgi atklātu ļaundabīgo audzēju, būtiski ir regulāri apmeklēt ārstu un veikt veselības profilaktisko apskati. Tāpēc, atbildot uz jautājumu, kā mazināt saslimstību ar vēzi, es teiktu - mainot cilvēku domāšanu un attieksmi pret savu veselību. Ar to es saprotu pasākumu kopumu, kas ietver profilaksi un ģimenes ārsta apmeklējumu vismaz reizi gadā.

Cīņa ar ļaundabīgiem audzējiem, tēlaini izsakoties, norisinās divās frontēs – lai nesaslimtu (profilakse) un lai priekšlaikus nenomirtu (agrīna atklāšana). Vēža izcelsmes mehānismi joprojām nav līdz galam izzināti. Tāpēc neviens nevar dot absolūtas garantijas, ka, pat pedantiski ievērojot visus veselīga dzīvesveida priekšrakstus, cilvēks nekad nesaslims ar kādu no vēža formām. Taču dzīvojot atbildīgi, vismaz tiek izslēgta slimības tīša izprovocēšana un veicināšana.

Runājot par profilaksi jeb nesaslimšanu, mana nostāja ir tāda, ka indivīdam ir ne tikai tiesības, bet arī pienākumi attiecībā uz savu veselību. Un viens no pienākumiem ir regulāri apmeklēt ģimenes ārstu. Es plānoju Saeimā rosināt grozījumus "Pacientu tiesību likumā", un ceru, ka man izdosies pārliecināt kolēģus, deputātus, ka nav tiesības uz veselību bez pienākumiem pret to. Likumam vajadzētu saukties "Pacientu tiesību un pienākumu likums", un, piemēram, viens no nedaudziem pacientu pienākumiem varētu būt regulāra veselības pārbaude.

Runājot par ļaundabīgu audzēju agrīnu atklāšanu, mēs, ministrijā, strādājam pie motivācijas programmas, un sadarbībā ar ģimenes ārstiem un onkologiem gribam panākt, lai pēc ļaundabīga audzēja diagnozes apstiprināšanas, pacientiem nebūtu jāgaida rindās uz operācijām un pēc operācijas nebūtu jāgaida rindā uz terapijām. Esam izteikuši priekšlikumus arī abām Ģimenes ārstu asociācijām. Šobrīd ģimenes ārstiem ir 76 eiro prēmija par katru I un II stadijā atklātu krūts vēža gadījumu. Tās ir

stadijas, kad vēzis ir labi ārstējams. Mans priekšlikums ir maksāt vēl lielākas prēmijas par I un II stadijā atklātu vēzi, vienlaicīgi ieviešot prēmijas formulā elementus ar "mīnusa zīmi" par III un IV stadijā atklātajiem gadījumiem, jo arī cilvēki ar ielaistu onkoloģisku saslimšanu ir pacienti kādam ģimenes ārstam.

Kas kavē vēža ārstniecību Latvijā?

Pirmkārt iedzīvotāju neveselīgs dzīvesveids. Vairāk nekā trešdaļa Latvijas iedzīvotāji vecumposmā no 15-64 gadiem ir ikdienas smēķētāji. 43,7 % pārmērīgi lieto alkoholu. Ar pārmērīgu alkohola lietošanu es saprotu piecas un vairāk alkohola devas vienā lietošanas reizē. Aptuveni 50% Latvijas iedzīvotāju ir palielināta ķermeņa masa.

Otrkārt, fakts, ka pacienti savlaicīgi nevēršas pie ārsta. Tam var būt vairāki izskaidrojumi, piemēram, bailes veikt izmeklējumus, bailes no diagnozes, citas prioritātes u.c. Diemžēl ir vērojama samērā zema atsaucība valsts organizētajam skrīningam un, diemžēl, ne visi cilvēki, kuri ir riska grupā izmanto valsts piedāvātās iespējas veikt valsts apmaksātas profilaktiskās pārbaudes. Šī problēma ir risināma. Veselības ministrija ir izstrādājusi Latvijas veselības platformu 2015.-2065. gadam, kurā paredzam pakāpeniski ieviest principu "Veselība - ne tikai tiesības, bet arī pienākumi", proti, ikviens cilvēks, kurš atbildīgi izturēsies pret savu veselību un regulāri apmeklēs ārstu tiks apbalvots par rūpību.

Šobrīd netiek arī pilnvērtīgi izmantots "zaļais koridors", kas nodrošina iespēju saņemt no valsts budžeta līdzekļiem apmaksātus veselības aprūpes pakalpojumus ātrākos termiņos vēža skrīninga programmās atrastās patoloģijas tālākai diagnostikai un ārstēšanai. To īstenošanu ietekmē vairāki faktori. Piemēram, ārstniecības iestādes darba organizācija, ģimenes ārsta un pacienta sadarbība un pacientu informētība. Tādēļ aicinu ārstniecības iestādes izvērtēt, vai iestādes darba organizācija ir uz pacientu vērsta un vai tā nav jāpilnveido. Nereti, jāuzlabo arī personāla, piemēram, reģistratūras darbinieku, informētība un informācijas sniegšana pacientiem.

Jārunā arī par finansiāliem ierobežojumiem jaunu ārstniecības metožu un līdzekļu ieviešanai onkoloģisko pacientu ārstēšanā.

No otras puses, neskatoties uz visiem riskiem, kas kavē vēža ārstniecību, mums jārunā arī par veiktajiem uzlabojumiem. Iespēju robežās valsts zāļu kompensācijas sistēmā ir iekļautas jaunas zāles onkoloģisko slimību ārstēšanai. Pēdējo piecu gadu laikā tajā ir iekļautas gan jaunas zāles, gan arī paplašināta kompensācija sarakstā jau iekļautām zālēm prostatas vēža, krūts vēža, ļaundabīgas ādas melanomas, vairogdziedzera vēža, plaušu vēža, galvas smadzeņu audzēja un esenciālas trombocitēmijas terapijai. Pacienti ir pieejamas jaunas zāļu formas audzēju pretsāpju terapijai un zāles komplikāciju mazināšanai pēc ķīmijterapijas.

Ļoti daudzos gadījumos, agrīna diagnostika ļauj ar katru gadu palielināt no vēža izārstēto slimnieku skaitu, pateicoties mūsdienu medicīnas sasniegumiem diagnostisko un ārstniecisko iespēju pilnveidošanā.